

การประชุมวิชาการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สตรีในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมจีน

ศูนย์จีนศึกษา และศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี
สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ชวนอ่าน

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี
ปาฐกถาंना

กนกพร นุ่มทอง
ธนิสร์ สุวัฒน์มหาत्म
รัชกฤษ วงษ์วิลาศ
วาสนา วงศ์สุรวัฒน์
ศิริวรรณ วรชัยยุทธ
สิทธิพล เครือรัฐติกาล

ISBN 978-616-7935-07-2

หมวด ประวัติศาสตร์ 495 บาท 9 786167 935072

คำนำสำนักพิมพ์

สำนักพิมพ์ชวนอ่านได้รับเกียรติอย่างสูง จากศูนย์จีนศึกษา และศูนย์การเรียนรู้
จีนศึกษาบรมราชกุมารี สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ไว้วางใจ
ให้จัดพิมพ์หนังสือ *สตรีในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจีน* ซึ่งประกอบด้วยบทความจากการ
ถอดแบบบันทึกวิดิทัศน์ปาฐกถานำ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตน
ราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงแสดง และบทความของนักวิชาการด้านจีนศึกษารุ่นใหม่

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรม
ราชกุมารี ทรงแสดงปาฐกถานำเรื่อง สตรีเรื่องนามของจีน 13 ท่าน ตั้งแต่ยุคโบราณจนถึง
ร่วมสมัย หลากหลายอาชีพที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมจีนในด้านต่างๆ

ส่วนบทความของนักวิชาการด้านจีนศึกษารุ่นใหม่ 6 ท่าน ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิต
ของสตรี ทั้งที่มีตัวตนจริง อย่างหลิวไฮ่ว ฮองเฮาในพระเจ้าฮั่นเกาจู่ (หลิวปัง) ปฐมจักรพรรดิ
ราชวงศ์ฮั่น สตรีกับการศึกษาในสมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งเป็นยุครุ่งเรืองของหนังสือคำสอนสตรี
ในสังคมพหุวัฒนธรรม จักรพรรดินีเซี่ยวจงเหวินกับบทบาททางการเมืองในราชสำนัก
แมนจูสมัยต้นราชวงศ์ชิง นอกจากนี้ ยังถ่ายทอดตัวละครในวรรณกรรม อย่าง “จย่าอิ่งซุน”
ในนิยายความฝันในหอแดง สะท้อนให้เห็นกรอบจารีตสามคัล้อยตามสี่คุณธรรม เพื่อให้

สตรีจีนเป็นศรีภรรยาและมารดาผู้ประเสริฐ ตัวละครสตรีจีนในพระราชนิพนธ์แปลใน สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และ สตรีในฐานะแม่ในภาพยนตร์จีน ยุคหลัง ค.ศ. 2000 ผ่านผลงานของผู้กำกับชายที่ถ่ายทอด ความเป็นแม่ออกมาได้อย่างลึกซึ้ง

สตรีในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจีน เล่มนี้ จึงเปิดโลกให้ผู้อ่านชาวไทยได้รู้จักสตรีจีน ในแง่มุมต่างๆ ทั้งที่เป็นบุคคลจริงและตัวละครที่สะท้อนภาพสตรีจีนมากขึ้น

ชวนอ่าน

สำนักพิมพ์ชวนอ่าน

คำนำบรรณาธิการ

นับแต่เมื่อสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้มีดำริให้จัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารีขึ้นเป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัด ได้วางวัตถุประสงค์ไว้เป็นข้อแรกว่า ให้เป็นหน่วยงานสำหรับเทิดพระเกียรติสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีที่ทรงพระปรีชาสามารถด้านจีนศึกษา และการดำเนินงานในขั้นแรกของศูนย์แห่งนี้ก็เริ่มต้นด้วยการจัดทำฐานข้อมูลคำสืบค้นด้านจีนศึกษาที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ด้านจีนศึกษาเป็นเบื้องต้น จากนั้นก็ได้ดำเนินงานโดยการร่วมมือภายใต้การกำกับของศูนย์จีนศึกษามาโดยตลอด จนค่อยๆ ปรากฏเป็นตัวตนขึ้นทั้งในเชิงกายภาพและเชิงคุณภาพของการเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางวิชาการภาษาไทยด้านจีนศึกษา ครั้นเมื่อศูนย์การเรียนรู้ฯ ดำเนินงานมาจนมีความมั่นคงได้ระดับหนึ่งแล้ว คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ก็ได้หารือและเห็นพ้องต้องกันว่าควรจะต้องให้มีกิจกรรมทางวิชาการด้านจีนศึกษาเพื่อเฉลิมพระเกียรติขึ้นเป็นกิจลักษณะประจำทุกปีในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถเปิดโอกาสให้บุคลากรต่างๆ ในวงการศึกษารวมถึงวัฒนธรรมจีนของไทย ได้รวมตัวกันและมีส่วนร่วมกันดำเนินกิจกรรมของแต่ละปี ทั้งนี้ เพื่อจักได้พร้อมใจกัน น้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณที่พระราชทานแก่วงการจีนศึกษามาโดยตลอด พร้อมๆ กับ ได้ร่วมกันทบทวนผลงานและบทบาทของตนที่ผ่านมาอันจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสนับสนุน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาเรียนรู้ด้านจีนศึกษาในประเทศไทย ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

ในปีพุทธศักราช 2564 นี้ คณะกรรมการบริหารศูนย์จีนศึกษาและศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี จึงได้กำหนดให้จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ ขึ้นในรูปแบบของการประชุมวิชาการภายใต้หัวข้อ “สตรีจีนในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจีน” โดยมีความเห็นเป็นสมมติฐานว่า สังคมจีนเป็นสังคมที่มีประวัติศาสตร์สืบทอดต่อเนื่องมายาวนานยิ่งกว่าสังคมอื่นใดในโลก ทั้งยังเป็นสังคมที่ประกอบด้วยภูมิลักษณะและกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย รุ่มรวยด้วยบรรยากาศแห่งการสังเคราะห์พัฒนาวัฒนธรรมนั้น มีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นสถานภาพ

และบทบาทของสตรีในบริบททางสังคมยุคสมัยต่างๆ หลายหลากมากมาย ประกอบด้วย รายละเอียดและความซับซ้อนชวนให้ติดตามพินิจพิเคราะห์เป็นกระบวนการศึกษาได้อย่างน่าสนใจ ในขณะที่เดียวกัน เรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับสตรีดังกล่าว ก็สามารถเปรียบเทียบเสมือนเป็นกระจกเงาที่สะท้อนส่องให้เห็นภาพความเป็นจริงและปัญหาของสังคมจีนในหลายๆ แง่มุมได้เป็นอย่างดี การมีโอกาสร่วมกันสร้างสรรค์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของเหล่านักวิชาการเพื่อความเข้าใจที่แจ่มชัดขึ้น จึงอาจเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้วงการศึกษไทยเกิดความรู้และทัศนคติที่เหมาะสมต่อสังคมและวัฒนธรรมจีนได้ดียิ่งขึ้น

การจัดประชุมวิชาการเฉลิมพระเกียรติฯ ครั้งนี้ คณะกรรมการจัดงานได้ขอพระราชทานกราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเป็นองค์ปาฐก และได้รับพระราชทานแถบบันทึกวีดิทัศน์ การทรงบรรยายเรื่อง “สตรีเรื่องนามของจีน” ซึ่งได้ทรงบันทึกไว้เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2564 สำหรับนำมาถ่ายทอดในที่ประชุม อีกทั้งยังได้รับพระราชทานพระราชนุญาตให้ถอดข้อความในแถบบันทึกวีดิทัศน์ดังกล่าว นำมารวมพิมพ์อยู่ในหนังสือเล่มนี้ด้วยแล้ว นับเป็นศุภมงคลยิ่งของการจัดประชุมวิชาการเฉลิมพระเกียรติฯ ครั้งนี้

บทความวิชาการทั้งหกบทที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ เป็นผลงานของนักวิชาการรุ่นใหม่ที่กำลังเจริญเติบโตขึ้นมาอย่างรวดเร็วในวงการจีนศึกษาของไทย ล้วนแล้วแต่เป็นบทความคุณภาพที่แสดงให้เห็นบทบาทของสตรีหลายๆ แง่มุมในบริบทของสังคมและการเมืองจีนสมัยต่างๆ อันหวังได้ว่าจะยังประโยชน์ให้แก่ผู้อ่านในฐานะเครื่องสติปัญญา ประกอบการขยายวิสัยทัศน์และความเข้าใจที่มีต่อประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจีนได้เป็นอย่างดี คณะกรรมการศูนย์จีนศึกษาฯ จึงขอขอบพระคุณนักวิชาการทุกคนที่ได้มอบบทความอันทรงคุณค่ามาร่วมการประชุมครั้งนี้ส่งผลให้กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ด้วยดี และขอขอบคุณสำนักพิมพ์ชวนอ่านซึ่งสนับสนุนการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลของศูนย์จีนศึกษาฯ อย่างแข็งขันเสมอมา ที่ได้ดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ด้วยความประณีตสำหรับแจกจ่ายในที่ประชุมวิชาการสำคัญครั้งนี้

สารบัญ

- 04 คำนำสำนักพิมพ์
- 06 คำนำบรรณาธิการ
- 08 สารบัญ
- 09 รายชื่อคณะที่ปรึกษาและคณะกรรมการศูนย์จีนศึกษา

ปาฐกถา

- 11 สตรีเรื่องนามของจีน
สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- 43 สตรีกับอำนาจการปกครองบ้านเมือง : หลี่ว์โฮ่วในบริบทแห่งการสถาปนาราชวงศ์ฮั่น
รองศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นุ่มทอง
- 77 สตรีกับการศึกษาในสมัยราชวงศ์ถัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วรชัยยุทธ
- 109 จักรพรรดินีเซี่ยวจวงเหวินกับบทบาททางการเมืองในต้นราชวงศ์ชิง
รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล เครือรัฐติกาล
- 137 วิเคราะห์กรอบจารีต “สามค้อยตามสี่คุณธรรม” ผ่านตัวละคร “จ๋าอิ่งซุน”
ในนิยายความฝันในหอแดง
ธันส์ สู่วัฒนมหาตม์
- 183 แม่และความเป็นแม่ในภาพยนตร์จีนหลัง ค.ศ. 2000
อาจารย์รัชกฤษ วงษ์วิลาศ
- 215 สตรีนิยมจีนในพระราชนิพนธ์แปลในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วงศ์สุรวัฒน์